

ЗЕНИТ

ZENIT

мај — 1926 — мај

година — VI — année

број
пит. **41**

Народна библиотека
Србије
28476/5

1921-1926

revue internationale

међународни часопис

M a d e
i n
E n g l a n d

Capital — Капитал

BELGRADE — SERBIE — OBILITCHEV VENATZ 36

БРАНКО ВЕ ПОЉАНСКИ

ТУМБЕ

КЕНАТ

ЗАМУТ

BARBAROGÉNIE

Mon nouveau poème est l' éclaire violent de la mère
 du soleil

Le cercle entier de la terre est un équateur en flammes
 Hé! D'ou venez vous rayons de la rebellion du Mars
 Mes sentiments sont insensible pour les amours

communs des hommes

La haine de qui donc s' est engourdie sous mon regard
 Mes épaules sont trop étroites pour les flots rébels de
 nouveaux planètes

Quoique j'aime avec orgueil une seule femme

Hélas

Je ne suis qu'un nouvel homme terrestre du vieux
 contretemps

Rien de plus facil pour vous corps légers du Mars

Vous pouvez tomber et casser les ailes à votre aise

Vous pouvez vous lever en liberté

Moi? Il ne faut pas que je m'agenouille

Non plus que je tombe sur ce planete

Encore sauvagement lié et empeché de me cabrer

Oh je rugirais dans les forêts du continent balcanique

Féroceement pris dans les menottes de l'Est et de l'Ouest

Yaooooo....

O vous jûments marsiennes et fous fantômes

Et vous grues de la Vénus européenne démasquée

Vous ignorez les spasmes de ce pays funeste une fois
 écrasé

Vous ne présentez même pas les maudits meridians
 turcs

Vos frères lempaient en vain le jeune sang balcanique

Qu' il soit — à beaucoup d'ans votre haine et mon amour

Notre étendard est le ciel d'aujourd'hui

Ma patrie des tous temps est la terre

Pourtant nous nous serpenterons encore sous des

Amane potences divines

Mais le barbarogénie vangera les souffrances nouvelles!

Liubomir MITZITCH   Belgrade.

1924.

Traduit du serbe par Vladimir Skerlitch.

бим бам бом

Са црвених кровова љубави
Слободних кула првих спратова до неба
У све континенте пролетерима песму уз поздрав мојих очију

УМЕСТО БАЧЕНИХ БОМБИ ПРОЛИВЕНЕ СУЗЕ

Змије су моје сузе
Другови зачовечанских буна и небеске крви
Небо је зелена трава
Небо вришти у пустињи хришћанског Васкрса
Земљо ти мајмунска плането са роговима богова упамти
Данас све фабрике душа наших трубе крик до крика
Сирене вриска одјекују са в.хова црвених копаља новог духа

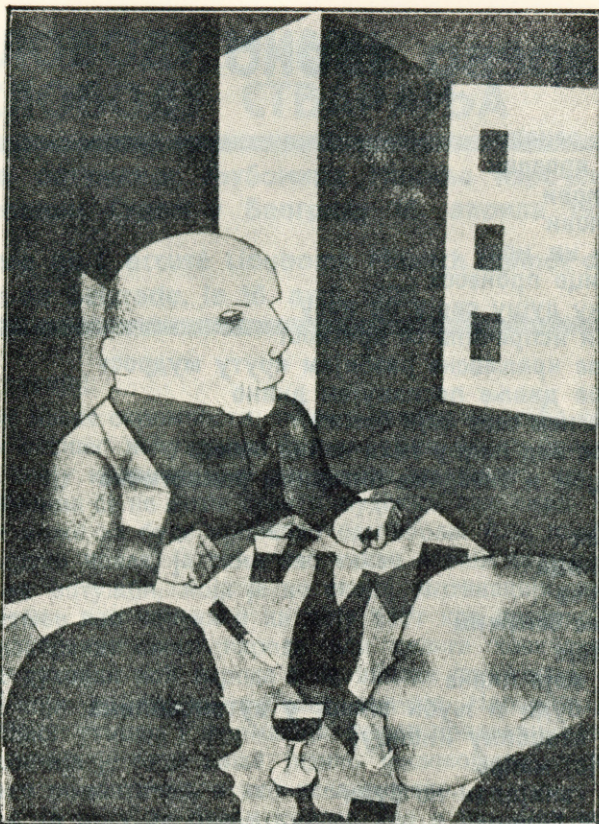
Све улице прљаве теку као утробе европског капитала
У нашим градовима место човечанских милиона
Трамваји путују као заставе црвени
Пројуре гоњени смртоносном струјом електрореволуције
Блатом је окићена буржоазија
Буржоазија шета богатим парковима златнога телета
И спрема се да пијанком прослави Васкрс онога Христоса
Кога је пред толико година сладострасно распела

Само црни пси носе чисту љубав у очима
Аутомобили бесне машине на четири гумена крила
Проносе људождере
Сигурно ће и данас да погазе неколико суморних пешака
На Балкану је пешак још увек једини човек
Пешаци — зенитисти — песници — пролетери страдајте
И знајте: слобода је кукавица на трулој грани Европе заспала

Ено радиокрстаче наше антене и снопови попљуваних идеала
Уз плаве сисе Авале лудују
Оковани ланцима слободе моје нације варварске
Заслугом четника инвалида и комита
Борци овенчани славом као плашила стрче
На ветровима берзанско-политичких спекулација

Ортопедија је за људе досмртна награда у крилу ратова
Протеза је најсјајнија колајна свих победа које су увек порази
Над бокорима људских несрећа и вешала блистају

народне банке
народне трговине
народне политике
народне уметности
народне корупције

George GROSZ — Berlin

У нашим грудима цветају куршумска опела

Док ноктима костура по брдима бунтовне мисли звонимо
Док захрђалом камом чешу се проклета столећа
По прљавој задњици српскога Рима
Из мрких пећина наших бесних лобања
Урличу јаничари револуције
За ново човечанство све у ковитлац.

Београд 1. маја 1926.

Љубомир МИЦИЋ — Београд.

Лађарево звоно

Тресу се основи
Руше се кровови
Ричу волови
Теку болови
На носу на носу
Кроз улице пронесох
Уплашену душу своју на носу
У лобањи испречила се кроткост
О двореве краљевске разбијам круту мудрост
Као зебра дивље поскакујем дивно
Да достигнем себе који бежим.
И на град кад падну тиха ноћна небеса
Са месецом и звездама бисерним романтично
Онда
Прескачем
Преко улица
Преко кућа
И крстове бележим
Снови стоје
Мудрост моја плаче
Паметан буди и љуби живот у аутомобилима
Кокетно отаџбину кибицуј
И буди јој макро
Искрено генијалан не буди
Последња будала
Из света изгубљених душа
Биће прослављен триумфално
А ти ћеш са псима глодати калдрму балканску
Дере песма шуми река мојих речи
Обалом игра спокојно бедна чаршија
Зар нашим болом да вас ранимо
На уживање естетско да вас зовемо
О скотови
О лопови
О губава глупости

Звоно звони и лађа зазвижда
Црква се потресла лађа на пут оде
Конструишемо машину за путеве
У неоткривене светове кравих атмосфера.

ЗА СЛОБОДУ МИСЛИ ЗА СЛОБОДУ СТВАРАЊА

Одбрана оптуженог Љубомира Мицића изречена пред
Првостепеним Судом у Београду 16. априла 1926. год.

La defense de l' accusé Lioubomir Mitzitch donnée devant le
tribunale de Belgrade, le 16. avril 1926.

Господо судијел

Без лажне маске скромности: велики песник не осећа се кривим. И ја као песник нећу да се браним. Ако би се бранио допуштао би своју кривицу, јер стојим на гледишту: за песничка дела песницима се не може судити људским законима. Песнички геније не може да буде кривично одговоран. Али, пошто сам и ја тек смртни човек, ја само као такав желим да одредим свој став према оптужби, која је по својој мотивацији атентат на моје поштење као човека и на моју част као песника. Јер песник је изабраник свога народа или целога човечанства. Јер песник је духовни вођ народа а не никада политичар. То знају сви они који су свесни дубоког значаја Народне Поезије и њеног моћног утицаја у формацији нашег предратног карактера. Дакле: поезија је била наше једино филозофско гледиште на свет, и ако романтично, и ако несавремено.

Као човек, ја могу да будем кривац као и ви, али као песник никада. Не треба сметнути с ума: ја сам оптужен због песничких РЕЧИ српскога језика, које су произвољно истргнуте из моје антиевропске поеме АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА. Нисам оптужен због неке зле НАМЕРЕ нити због каквог ДЕЛА, него просто због РЕЧИ, чије је значење изопачено као и сав мој досадањи рад. Тврдим: песникове РЕЧИ не могу се узимати као ДЕЛО, пошто у овоме случају никакво ДЕЛО није извршено. Од РЕЧИ до ДЕЛА постоји једно велико одстојање. ДЕЛО је цела поема а не поједине РЕЧИ или СТИХОВИ. Поема је мозаик речи и само као мозаик може се узети у разматрање. У немогућем склопу инкриминисаних РЕЧИ и СТИХОВА (које ја такве не признајем за своје), скалупљених од рушевина мозаика моје поеме, која се не односи на никакво физичко тело, а чије су речи у својој апстрактној функцији изгубиле свакодневни смисао — оптужба садржи и један ФАЛСИФИКАТ, јер песник Љубомир Мицић није нигде написао:

ја ујрављам бољшевичком револуцијом...

јер је то очигледна глупост. Оптужени песник желео би, да његов тужилац објасни реални смисао ових фалсификованих

стихова и да покаже, како је могућа „тешка повреда јавнога морала“ са оваквим монструозним смислом, који је злонамерним осакаћењем дат горњим речима. Убеђен сам да је моју кривицу немогуће доказати.

Међутим, песник је написао ПОЕМУ у којој се на једном месту налазе ови стихови:

ја ујрављам бољшевичком револуцијом МЕТАКОСМОСА

што баца сасвим друго светло на смисао ових речи, којима је изражена једна апстрактна визија, једна визуелна слика. Каково је моје гледиште на поезију и што је ПЕСНИК мислио са инкриминисаним стиховима, довољно сам објаснио у свом писменом одговору овоме суду. Држим, да је тај одговор од важности и да га треба узети у обзир пригодом преуђивања мог великог злочина. То тражи онај исти песник, који је откривач балканског континента и носилац новог балканског духа кроз Сцилу и Харибду европске дегенерације. Тај нови балкански дух, то је омражени ЗЕНИТИЗАМ, чији је покретач Љубомир Мицић. А ЗЕНИТИЗАМ то је дух БАРБАРОГЕНИЈА на чијим плећима варварског духовног ослобођења путује и ваша слава по свету. ЗЕНИТИЗАМ је име једног исмејаног покрета, који нас је први пут увео у активну сарадњу светске културне заједнице. ЉУБОМИР МИЦИЋ је име његовог презреног покретача и конструктора, помоћу чијег се талента и рада омогућило такво чудо са Балкана. ЗЕНИТ је име „неозбиљног“ и првог међународног часописа код нас, у коме са оригиналним радовима и на свим језицима сарађује савремена генерација из целог света. Све то чини част мојој отаџбини — од Мексика до Санто Доминга, од Њујорка преко Париза и Москве до Токиа — чини незаслужену част оној Србији чија ме је полиција извела пред суд због моје поеме, ради „тешке повреде јавнога морала“. И ја отворено изјављујем: ово је сумрак идеала и слободе за коју се боримо и за коју се борисмо. „На здравље земљо у којој полиција лишава песнике — песничке слободе!“ А моја поема је високо етична — моја поема је мелем на љуту рану савременог Содома. Јер у нашој земљи, највећа и најтежа повреда јавнога морала јесте чињеница, што је један Стјепан Радић министар просвете. И једно и друго је неопростива културна љага на образу ове презрене и невољене земље, због које сам и ја многу горку до краја искапио. Али упркос свега, упркос колективног отпора који се је претворио у колективни бојкот моје личности, мога рада и рада свих зенитиста, ја сам овој истој земљи несебично и нетражено учинио неоцењивих моралних и културних услуга, баш тамо, где је то најтеже — ван њених граница.

Но, милостива и преузвишена госпођа ИНТРИГА, која је са „европске“ стране допутовала овамо преко Саве и чувена

циганка РЕКЛА-КАЗАЛА која је прави непатворени урођеник, учинили су своје. У друштву пузаве армије сваковрсних рептила и пигмеја, којима је сумњичење најуноснија професија, постигли су баснословне успехе, чије последице сам ја тешко сносио. Давна је жеља свих мојих непријатеља, да се ја било на који начин изведем пред суд или сахраним у којој лудници. Пошто сам просто искључен из савремене „званичне“ књижевности, и ако сам пре зенитизма својом поезијом био гурнут у прве редове тзв. модерне поезије, 1922. године готово све веће новине у земљи донеле су вест неке сумњиве београдске агенције, да ћу бити ухапшен због зенитизма, да ћу бити оптужен по закону о заштити државе — због неразумљивог писања! Таман! И ја честитам данас свима својим непријатељима. Они су доживели један свој празник и свечан дан успеха. Ово је њихово дело. Што се ја налазим данас под оваквом оптужбом, у првом реду заслуга је свих савремених књижевника и песника, старих и младих, који су јединствени у односу према мени или покрету кога ја водим. По свој прилици зато, што га они не воде. Измишљали су најсрамније подвале и клевете, подржавали их и ширили, само да би обешчастили моју појаву као човека а нарочито да би угрували моју појаву у поратној књижевности. Без моје појаве наша поратна књижевност је непотпуна, пошто је мој лет далек и преко локалних граница замећен. То ми се баш никако не може да прости.

Исте године 1922. у културном центру света — у србождерском Загребу, један хрватски песник тражио је једном приликом пред судом, да ме се пошље у лудницу на посматрање. Други хрватски песник позивао је путем штампе државног одветника, да обустави ЗЕНИТ а најуваженији хрватски критичар позивао је такође путем штампе полицију, да сабљама стане на пут зенитистичкој поезији. И тако, изгубили су светски културтрегери хладпокрвност а ја сам се тада сентиментално зажеleo београдске слободе. И доиста, непосредно иза тих културних апела, чије су побуде биле угушивање „протухрватског покрета“, како су се они интимно изражавали, моја књига СТОТИНУ ВАМ БОГОВА била је заплена са фамозном мотивацијом „због тешке повреде јавног морала и увреде владара“. Важно је да споменем тај случај. Моји стихови гласили су овако:

„Млади Карађорђе

Песници некад били су краљеви

Данас лудаци су у колима за сајасавање

Проводићи дивљих медведа за ђоругу“.

Господин државни одветник који је недавно својим рукама мазио једног политичког хапшеника и хрватског Наполеона из рупе, био је тако љубазан, па је мој други стих читао обрнутим редом а све остале како треба. Због такве бесрамне подвале моја је књига била спаљена. Али нажалост, ја нисам био тужен суду

ни за једну „кривицу“ и ако сам повредио Ватикан и Сифилис-културу. Најзад, ево ме пред судом због зенитизма, али у Београду, кога сам ономад желео због слободе. Ево ме пред судом због моје антиевропске поеме, ради — „тешке повреде јавнога морала“, кога сам повредио ваљда штампарској машини и електричним сијалицама или професионалној к. . . к. . . Европи. Јер та моја опасна поема једва је осванула у београдским књижарама и одмах јој се смркло пред очима полиције. По мом мишлењу требало би се најпре обратити електричним сијалицама и запитати их да ли се осећају повређене у своме моралу, зато што сам написао за њих да се . урвају у електричној централи. Исто тако требало би запитати Европу да ли је она повређена у своме моралу, само не знам, како и на који начин, пошто у овом случају Европа није физичко тело, него појам и персонификација највећег људског зла кога сам ја дубоко свестан. И тако ређају се непремостиве запреке за утврђивањем материјалне истине моје тешке кривице. Изгледа, било је најлакше растегнути хармонику „јавнога морала“ уз поему АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА и тако зенитистичку поезију ухватити у мрежу и загрљај свежих параграфа новог закона о штампи, макар да је пуштена потпуна слобода гомилама порнографије, којом се тако нападно, видно и несметано окитио поратни Београд — кога сам се болан још одавна зажеleo — ради слободе. И испуни се жеља пуста...

Ја као борац против дегенерисане европеизације Балкана, којој сам супротставио БАЛКАНИЗАЦИЈУ ЕВРОПЕ, слободан сам да запитам следеће: да ли је познато заштитнику јавнога морала, да у Београду несметано излазе библиотеке за порнографску књижевност, међу којима се истичу „Фортуна“, „Интимна библиотека“ и др? Да ли му је познато да су тзв. руски киосци који унакарађују Београд, да су расадници таквог блага и да су обложени најодвратнијим порнографским сликама разноврсних европских журнала? Да ли му је познато да је наша земља преплављена књигама двају ординарних порнографа, као што су Питигрили и Маргерит? Да ли му је познато да се у Београду јавно растурају књиге несоцијалне и перверзне, као што је онај практични упут о побачају и она друга под насловом „Живо месо“? Да ли су му познате безбројне „уметничке“ разгледнице и слике, којима се васпитава укус наше средине и којима се украшавају излози престоничких улица? Да ли му је познат један ноћни локал у коме послужују само наге жене и у коме се плаћа улазница само 1000 динара? Да ли му је познато енглеско библијско друштво, које сјајно тргује са хришћанством и библијом, која је као света књига препуна оних израза који су у мојој поеми инкриминисани? Да ли му је познато да је и сам бог према овоме закону о штампи, како је примењен на моју поему, да је и бог починио „тешку повреду

јавнога морала“ и да би га требало такође оптужити зато, јер вели: „*Ја сам Господ. Немој скврниши кћери своје љушћајући да се . УРВА, да се не би земља ПРО . УРВАЛА и нађунила се безакоњем*“. (Трећа књига Мојсијева. Гл. 19. 20). Да ли му је познато, да готово свака посланица апостола Павла грми речима: „*урва, .урварсџво, .урвање?* Да ли му је познато да Свето Писмо садржи и ову свету причу, коју ћу у целости прочитати. (Прва књига Мојсијева. Гл. 38.).....*)

Све дотле, док ово благо ужива пуну и необуздану слободу, ја поносећи се својом чистотом и невиношћу моје поеме — не могу да верујем да је заштитнику јавнога морала доиста стало до морала, јер он то није показао тамо где би то врло нужно требало. Ако сам ја кривац онда је кривац и бог, ако моја поема „тешко вређа јавни морал“, онда то исто чини и Свето Писмо, које такође треба забранити. Пред законом једнак је песник и бог. Наша нова историја може да забележи златним словима овај мој случај, пошто је у моје знање ово први пут, у историји наше књижевности и културе, да се један песник изводи пред суд ради своје поезије. Парадоксално је да се баш ја налазим под таквом оптужбом, чији целокупан књижеван рад сведочи сасвим противно и оцртава најјаснију борбу против нељудског и дегенерисаног, у области духа и душе, у области уметности, у области свих духовних манифестација. Убеђен сам, да ни сам законодавац није имао на уму да би поезију или коју другу грану уметности препустио цензури полицијских писара за које се тврди, да их у Београду од 90 има само 5 са факултетском спремом. Закон о штампи не обухвата уметност односно поезију, пошто је и законодавац претпоставио ваљда, да уметност није никада била својина гомиле. И јасно је то речено: *закон о шћампи* а не закон о уметности или књижевности. Појам штампе је тачно одређен и држим да то није потребно опширно разлагати.

Моја поема повучена је у блато и ако је њена мисао чиста и ако је њен дух светао као ореол величанствене патње, коју је српски народ преживео, али после које се још није освесгио ни пробудио. И баш ми нови песници, који увек идемо пред временом, зато и јесмо овде да први скинемо лажне маске са образаина наше савремене епохе. Ево, ја и пред вама скидам једну од многобројних: у провалију патње и земаљског пакла на Балкану, на онај чувени крст по имену Албанија — разапела нас је Европа! То треба да се спозна. То треба да се наглашава. Али сем тога, и наше личне патње у светскоме рату, које су се кретале између смрти и лудила — и оне су основ наших огорчења, наших бујности, наших необузданих крикова. После свега тога, немогуће је да ми певамо свилене сонете, немогуће је да ми проповедамо салонску естетику. За сва наша понижења и страдања ја оптужујем Европу и мрзим је — ту

*) С обзиром на полицију, ову пикантну причу не можемо прештампати — Уред

надувену жабу крастачу, ту одвратну јурву Европу. У стању такве свести и обогашен таквим спознањима, ја сам у својој поеми нашао израза у облику огорчених протеста и крикова. Чемерна истина: *горак је плод цивилизације на балканском коншиненсу*, која стоји као увертира пред мојом поемом — не може да буде „тешка повреда јавнога морала“. Јер та обожавана Европа живела је од мрака у који нас је столећима гурала, као телесну стражу балканског робља за одбрану од Истока, кога је морално и материјално опљачкала. И даље борићу се против такве антиљудске цивилизације и културе која почива на обмани и лажи, која почива на костима нас добрих и чистих варвара. Борићу се, било поезијом, било живом речи — па макар још дуго живео за подсмех мојих савременика, макар се и даље буде бацало блатом на мене. Ја знам да сам у очима опаког јавног мишлења црњи од свих ђавола и луђи чак од самог себе. Али не дам се збунити. „*пси лају — каравана пролази*“, како ми је једном писао један одличан француски песник, мој бивши пријатељ и одушевљени присташа зенитизма.

Господо судије! На крају овог мог објашњења, које је по мом схватању важније од ичег другог, да би се стекло једно слободно убеђење, дозволите да завршим једном сликовитом истином:

Ми сви знамо анатомију људи, али сви незнају анатомију једне поеме. Ту има аналогije јасне и очигледне. Дакле: постоји анатомија сваког организма па и његова биологија. Постоји анатомија и биологија сваког уметничког дела. Постоји анатомија и архитектура, постоји недељива целина моје поеме. У питању је, дали моја поема *као целина* може да повреди „јавни морал“. На основу тога, извешћу једно упоређење. Напр. иде улицом полицајац коме је досадило да хвата коцкаре и провалнике. Сети се нешто јавнога морала и лекарске праксе. У то најће човек о коме нико не говори добро. Само зло и пакосно. Само увредљиво и презриво. И у новинама је било тако. Многбројни памфлети објављивани су против њега и његовог покрета. И тако, стекло се опште лажно уверење да је тај човек луд и будала, да је опасан по државу зато што носи црвену краватну. Тај исти човек био је некада и средњошколски професор а и признат песник. Људи су сматрали за част да се могу са њим поздрављати или седети за истим столом. Али највећа његова мања је, да је поштен. Не тргује својим идејама нити је икада продавао свој патриотизам. Због својих идеја отпуштен је из државне службе и тако му је одузет хлеб. Да би прехранио себе и своју жену, био је у престоници трговачки помоћник, продавао је перца и табак хартије, паковао је пакете дебелим трговцима из унутрашњости, док су његове идеје путовале око света, док су његови епигони и потајни следбеници добивали

одличја, заузимали висока места у државној управи, било као шефови кабинета, било као народни посланици, било као уредници великих дневних листова, који дрмају са јавним мишљењем. Рецимо, таквог човека, који је на руском фронту скоро стрељан као „српска свиња“, који је 1918. први носио заставу „ослобођења“ у једној пречанској вароши, који је пушком бранио „нов ред и поредак“, који је предводио пукове на присегу Народном Већу — таквог човека пресрео је полицајац, уживео се у улогу лекара, зауставио га, извадио му полно удо да обави неумесни лекарски преглед на сред улице. Констатује, да тај презрени човек има и делове „који тешко вређају јавни морал“, инкриминише их и сопственика тужи суду. Међутим, тај исти човек случајно је необично коректан и живи готово као аскета, повучен од целог света и друштва, посвећен и предан своме раду, после срећно завршене борбе са глађу и самоубиством. Тај и такав човек који никада не псује и никада не посећује ноћне локале — изненада нађе се на оптуженичкој клупи баш због дела које он није у стању да почини и против чега се као писац најустрајније бори: за чисте и нове људске идеале, па макар против свију. Зар то није највеће искушење за оне који суде и за онога коме се суди? Зар то није сумрак моралних вредности нашега друштва?

У овоме моменту настаје чисто правно питање: ко је починио тешку повреду јавнога морала? Полицајац или тај безимени човек? На то питање није тешко одговорити. Јер зна се, да тај човек носи полно удо у панталонама баш као и сви остали мушки чланови рода људскога. Па ипак, он такав стоји под оптужбом за дело које он није починио.

Исту, сасвим исту судбину доживела је и моја поема, која у панталонама свог песничког одела садржи недужне и органске РЕЧИ, што сачињавају органску целину, РЕЧИ које су везане за слободу песниковог грађења, РЕЧИ које су органски делови једног песничког организма. Није човек неморалан зато што по природи својој мора да има полно удо. Није моја поема неморална зато, што према песниковом нахођењу као њеног ствараоца, мора да има баш оне речи живог језика, које отеловљују његову песничку мисао. Неморалност моје поеме није могућно доказати, пошто поезија није физички чин него метафизички, духовни, апстрактни или метафизички. Зато ниједно уметничко дело не може се подврћи мерилу релативног и маловарошког морала, јер би се таквим радом онемогућила зајемчена слобода уметничког стварања и ставила би се у питање најузвишенија дела и старог и новог човечанства. Тиме би био онемогућен сваки људски прогрес. Владао би вечни мрак ума људског и његове слободне мисли, која је основ сваке културе. Апсолутна слобода стварања је аксиом свих песника у свим културним земљама. У њега се никада не дира, јер што је допуштено песнику то није допуштено обућару.

У име независног и слободног стварања, које је нама Србима највише потребно, надам се да ће суд умети да се узвиси изнад просечних људских схватања о моралу и да ће ме ослободити сваке кривичне одговорности због моје панхумане, балканске и антиевропске поеме АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА.

Да завршим: нашао сам да је апостол Павле, који је по свој прилици био будала као и ја, говорио овако: „*Зашто се не можеш изговорити, о човјече који судиш! јер којијем судом судиш другоме, себе осуђујеш, јер што чиниш судећи*“.

Љубомир МИЦИЋ — Београд

Господо Судије! Анали наших Судова не познају овако сјајне одбране.

СТЕВАН ЈАНОШЕВИЋ

адвокат и бранилац Љ. М.

**M a d e
i n
E n g l a n d**

Capital — Капитал

ЛЕТЕТИ ЛЕТЕТИ ЛЕТЕТИ

Електрични таласи гоне летеће људе
 Ван атмосфере
 У летењу
 Летети на раширеним крилима у васиону
 Падати усправно у васиону
 Кружити по васиони
 Ронити у мислима дугим
 Лутати на васионска тела
 Узбудити полипе крви идеја и љубави
 Само претворењаци раскидају везе
 Позитивни и негативни судар је грмљавина
 Засипати у муњевини
 Проповедати жетву парковских сићушних жеља
 И тамних ложа над главама идиота
 Ооооо Оооооо Ооооооо Оооооооо
 Све је препуно џиновских кепеца
 Слатко је мрвљење мајушних бактерија
 Паразита
 Сателита
 И кретена
 Пљујем на некрологе вола норвешког
 И пажа лакајског
 Пијем опојност вртлога
 И сунаца
 У загрљају електричних таласа
 Жеђати за уснама страсним и новим
 У загрљају звезда и планета
 Летети у загрљају
 Летети.

Андра ЈУТРОНИЋ — Сомбор.

СРЕЋА ЈЕ СМЕЈАТИ СЕ

Натмурено небо светли
 Хеј! Хај! Научи човече
 Подморницом пловити високо
 Глава још може да зађе у метафизику
 Али ноге љуби прљава земља
 И сунце једнаком снагом греје разноврсне плоштине
 Дивна је жива геометрија
 Један грешник сулудо плаче:
 У боци шампањској тону моји снови

Радник у руднику мисли: има ли злата у мојој муци
 Врисак матера: зашто су баш моја деца тако несрећна
 А срећа је смејати се
 Срећа је: у болу један секунд мислити на радост
 Смејати се: хиљаду милиона секунди значи: умрети од радости.
 Маријан МИКАЦ — Браила.

ФОРМА ПРОЖДИРЕ ДУХ...

„У овој земљи све је могуће — у њој није НИШТА немогуће“.
 Др. Драгољуб Аранђеловић: Новости.

„Особина је свих наших закључака да, једнога дана, падну
 Зато се, најзад, и ствара. Крајња решења не постоје. Од свег
 што знамо, рекао је онај узвишено скептички Емерсон, једин
 што ТАЧНО знамо, то је да НИШТА не знамо“.

Бранко Лазаревић: Импресије

Кад неби био случај као што ЈЕСТЕ, да професори права нису
 у стању на НИЧЕМУ да зауставе своју пажњу — онда би се
 увидело да је игра г-ђе Симке и г-ђе Ђурђинке и осталих, о
 којима се говори и ћути, заједничка са игром свих позитивних
 (+) интелектуалиста на земљи: ИГРА ФРАЗА.

Ова се игра води за рачун енџодеџ Банке и ино-туземског
 друштва. То су везани рачуни за НИШТА.

Ипак, баш зато што су ови рачуни везани за НИШТА, они
 су неvezани, негативни (—), и као такви, неприступачни позитив-
 ном (+) праву. По негативном (—) праву обрнутих сразмера
 истих бројева, позитивно је (+) право ДАМСКО ПРАВО. И
 зато негативно (—) право, у свом поступању, вечно означује
 позитивно (+) право као једнострано-двоструко право (одри-
 цање), док себе у НИЧЕМУ схвата за двострано — хермафро-
 дитно право: неодрицање постојећег одрицања.

По позитивном (+) праву НИШТА је нешто најнегативније од
 свега позитивног (+), и зато се с гледишта позитивног (+)
 права себично ништа не узима у обзир, и још себичније, неће
 НИШТА да схвати. Али по негативном (—) праву НИШТА је
 најпозитивнији појам негативизма, супротног права ДАМСКОМ
 ПРАВУ.

По ДАМСКОМ, позитивном (+) праву је до ловичицлээн НИЧЕГ:
 једностране-двоструке, позитивне (+) Смрти, главно: не оста-
 вити НИШТА неосумњичено да се НИШТА неби узело у оз-
 биљно, позитивно (+) испитивање.

То је ето, самисао позитивног (+) законодавства, позитивне
 (+) Истине: Смрти (+).

За уметнички оплемењени свет бастарда, Рускиње су најбоље
 играчице на земљи. А смрт (+) има своју живу форму: женку
 ма које феле.

Позитиван (+) је пол дакле женски.

МИД Београд.

DAL

Hol erre hajlok, hol meg amarra
 Hej asszony, asszony,
 Gazdag buzatábla reng a hajadban.

Hol erre hajlok, hol meg amarra
 Hej lány, lány,
 Tavaszi napfény van a szemedben.

Hol erre hajlok, hol meg amarra
 Hej asszony, asszony,
 Madarak dalolnak a nevetésedben.

Egyszer már azt hittem, egyenest megállok,
 De süt a nap és változik a szél is
 S én egyre hajlok, hol erre, hol arra,
 Hej asszony, hej lány,
 Rövid a nyár s a gyümölcs hamar érik.

RAITH Tivadar — Budapest.

Држава и кинофилм

Држава је данас тело, које се оснива на национално-економској идеологији. Да се та идеологија укорени, потребно је у једној новој држави што више срестава, да се та идеологија популаризује и покаже стварно најбољом. На који начин да се то учини најбоље, не може се лако утврдити. Али може се рећи, да данашње стање у нашој земљи нипошто није симпатично и да је тактита људи, који владају и бог зна како добро мисле — хрђаво. То значи: тактика би се морала из основа променити, а средства сасвим другачија искушати. Познато је, кад се људима хоће нешто наметнути, па макар то било и најбоље, они то никако не воле примати на присилан начин.

Код нас има толико тога, што би се морало нашим масама на сасвим неприметан начин утувити у главу, а да оне то нити не осете. Најмање се осећа та тенденција у кинематографу. И наш који сретан државник морао би викнути: Браво! Хеурека! Кино! Филм!

Ми имамо толико националних трзавица, и толико су смешше, да из смешности прелазе у неку сентименталну трагику. Управо прекрасан садржај за филм.

Кад би се отступило од њеких мање вредних срестава културе, која стају далеко веће суме новца, него би стајао какав пропа-

гандистички филм, онда би се могло константовати: што данас значи један, добро комбинован, тенденциозан филм.

Наша држава требала би, да се за ствар поближе заинтересује. Требала би да покуша основати једну **Државну Фабрику Филмова**, са којом би још могла зарадити новаца. Таква фабрика могла би продуцирати само оне филмове, који би садржавали „државотворне“ идеје и етичке мисли, које би и нехотице могле занети у естетској и сликовитој форми стотине и стотине хиљада наших југословенских и антијугословенских гледаоца, у стотинама кинематографа. У вези с тиме, могла би држава да сагради по један **Државни Кино** у свим већим градовима С. Х. С. као на пр. у Београду, Загребу, Љубљани, Сарајеву, Сплиту, Суботици и т. д. Ти кинематографи имали би само једну културну сврху, коју би се дало варирати на све могуће начине. Таквога, или што сличнога не постоји нигде у Европи, а онда би имали једно дело на које би могли упрети прстом и рећи: Гледај Европо — Балканци!

Централни кинематограф могао би носити и званично име на пр.:
ДРЖАВНИ КИНОИНСТИТУТ

У државном киноинституту и државним кинематографима могла би се држати разна предавања о тековинама кинематографије и њезине будућности, могла би се држати предавања за масе универзитетских слушача, са њима примењеним пројекцијама филмова, које би продуцирале државне фабрике. Могла би се одржати предавања за гомиле деце основних школа, са њима опет примењеним пројекцијама филмова и т. д.

У томе државном киноинституту могле би гомиле света на један лак и јефтин начин, а покаткада и бесплатно, апсорбовати огромни материјал класичне и савремене културе и наобразбе — а то све сликовито и врло лако пријемљиво.

Ја сам убеђен, да би се из дана у дан опажао неочекивани напредак у животу необразованих људи. Убеђен сам и о томе, да би држава за уложених неколико милиона динара повукла једну огромну моралну и материјалну корист. Дакако, стрх пред издацима! (Четири или пет кинематографа. То коначно не би смели бити луксузни кинематографи, који би прогутали велики капитал, него врло једноставно грађене акустичне зграде, у које би могло стати мноштво гледаоца.

Па онда Државна Фабрика Филмова. Та фабрика би морала окупити око себе најспособнији технички и уметнички материјал, те израђивати филмове сваке врсте: националне, економске, уметничке, природне и географске снимке, медицинаско-здравствене, кино-журналфилмове и т. д. Тако не би било готово ниједнога човека у нашој земљи, који не би познавао све карактеристике своје отаџбине. Не би било у опште човека, који не би, ту и тамо пронашао нешто, што би њему као човеку

користило. Људе из великих даљина зближавало би се, а људе необразоване могло би се поучити о најкомпликованијим стварима културе људскога ума и духа.

Много се чини чудним, али је ипак истинито: данас има једна огромна већина људи, који су препуштени самима себи. Што може такав један човек учинити? Или починити стотину глупости на дан, или упитати попа за савет. А кад га није разумео, да почини зло дело, да се на крају — исповеди. Јер, богами наш сељак, па ни обични грађанин не ће узети Рабиндраната Тагору или Ајнштајна, па се задубити у њихову филозофију и гледиште на свет, него ће после напорног рада ићи у кафану, опити се, потући и отићи кући злостављати своју жену. Њему не помаже никаква индијска филозофија, а на Христоса је посве заборавио, јер је коначно уверен, да је Христос једнак Христосу, не би било овакве неподносиве данашњице.

Али кад би га неко одвео у биоскоп, да за 1 или 2 динара види неколико „шљивих“ или „озбиљних“ слика, којима би га се довело до нечега, о чему би он мислио и под јаким утицајем подлегао — етичкој и социалној тенденцији филма.

Дакле, кинофилм ипошто није за државу нешто инфериорнога, него напротив, једна врло јака база, на којој би држава могла саградити чудеса, уз добру вољу и спрему људи, који би целу институцију имали у својим рукама.

За Србију филм је — Колумбово јаје!

1922

Бранко Ве ПОЉАНСКИ — Париз

МОЈ СУСРЕТ СА АНРИ БАРБИСОМ

Никада нисам ни слутио да ће ме загрлити Барбис. На сусрет са Барбисом нисам никада помишљао. Наш сусрет био је изненадан. Топео и срдачан. Растанак је био заносан и весело, мада је био тужао. Јер, на Балкану ретко се сретају и ретко се могу загрлити људи, који у једном времену значе поларну светлост у помрчини савременог човечанства. Јер, на Балкану ретко се рукује са људима, чије очи блистају варницама чисте савести човечанства. А такав један човек освануо је једног јутра у Београду: Анри Барбис у целој својој људској сподоби. Висок и погурен. Изнурен и оронуо. Када бих волео симболе, рекао бих: висок је као јаблан, пошто је и његова душа висока тако. Погрбљен је као човечанство, пошто је велики терет нељудских греха засео у његове груди, заробио његов мозак и његову лобању. Али, ја нисам симболиста. Не волем симболе чак ни онда, када се они сами намећу. За мене Барбис није симбол. Барбис је жив човек. Као жив и цео човек, Барбис је термометар тужне и будне савести свих савремених људи који мисле и који пате. Барбис је само као човек прошетао нашим крво-

лчним Балканом. Осетио сам: његова савест је тужна као српска песма, коју он сигурно не позна. Његова савест је будна као мртва стража, на којој је он дан и ноћ. Као мртва стража новог човечанства које се рађа у крвавим и свирепим грчевима гигантских револуција.

Дознао сам из новина за Барбисов долазак. Као обично, нисам веровао новинским вестима, а нарочито иисам веровао „Политици“. Мислио сам: ко зна каква је то акционарска спекулација овог „независног“ органа „слободног мишлења“. Цео тај дан налазио сам се у штампарији. Својеручно сам слагао речи: „*гоџак је плод цивилизације на балканском континенту*“, на француском језику. Свећа је догоревала, пошто је електрична централа отказала слободну љубав својим суграђанима. Интензивно сам мислио на Барбиса баш у вези са горњим речима, које су биле исписане дебелим словима у мојој последњој и заплењеној књизи АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА. Све више сам осећао, да ми је дужност поздравити Барбиса у име ЗЕНИТА и у име свих зенитиста, ако он доиста стигне у Београд. Машине су зврјале дуго у ноћ. Пред поноћ сам се враћао кући и успут сам донео одлуку, док је још спавала полиција, да ме не би могла оптужити суду због интимних осећаја моје поезије и најсветијих идеала. Сутрадан, секретар уредништва ЗЕНИТА посетио је Барбиса и предао му моје писмо као поздрав и извину. Барбис је био ганут и заблагодарио се на неочекиваној пажњи. Три пут је поновио речи ЗЕНИТ — ЗЕНИТ — ЗЕНИТ и додао:

— да да, ја познајем ЗЕНИТ.

Тога поподнева био је уречен наш састанак.

Било је пред подне. Зимски најлепши дан. 6. децембра 1925. Хотел „Ексцелсиор“. Барбис нас је очекивао у 11¹/₂ часова. Дошао сам у пратњи своје жене Нине-Нај и Владимира Скерлића, мога преводиоца и секретара ЗЕНИТА. Али у самом хотелу десило се нешто необично. Портир, пошто нас је пријавио са мојом картом, већ за неколико секунди саопштио нам је, да ће нас Француз примити у хотелској чекаоници, јер му соба није спремљена. Морао сам да затајим своје изненађење пред својим друговима, који су и сувише васпитани за Београд, у коме ја нисам срео још ниједног васпитаног и отменог човека. Зар је могуће.... и портир је изнова дојурио са осмехом и необичном сервилношћу отпевао: изволите, Француз вас чека у својој соби број 7.

Није ми била јасна ова шаховска игра. Ајдемо...*)

*) Тек доцније сам сазнао, да је то била полицијска мудрост, за коју Барбис уопште није знао. Свачију посетницу најпре је видео невидљиви полицијски агент. У договору са управом хотела, име сваког Барбисовог посетиоца ушло је у нарочити списак, кога је на један нечувен начин састављала Управа Вароши, да га преда Мин. Унутрашњих Дела.

— Ви сте прави Балканац. Астал вам је пун „Вардара“ замотаних у хартију — започео сам разговор, после уобичајеног руковања, пошто смо заузели своја места. Барбис ту примедбу није разумео. А ни онај српски студент, који се нежељено нашао у Барбисовој соби. Довољно је рећи да је то био српски студент и ништа више, па да се разуме његово сељачко и бедно покровитељство, које је покушавао да уноси у један део разговора коме он није био дорастао и који је био ван домаћаја његове интелигенције и његовог знања.

Али: чега се паметан стиди оним се будала поноси.

Барбис је говорио живо о позоришту и своме раду. Излагао је своја гледишта на уметност. Говорило се највише о књижевности. У главном све оно, што нам је познато из његових дела. Напустио је „*Clarté*“ пошто се у њега увукла политика. А он такође не воле политику. Његови циљеви су много већи и ван сваке политике. То је оно, што тако многобројни не могу разумети. Ми смо се зато одмах и лако нашли на једној заједничкој тачци, која је својствена ретким и независним мислиоцима. Надаље, Барбис је потврђивао моје мишљење да ће тзв. надреалисти (у ствари префарбани дадаисти) упропастити „*Clarté*“, пошто су они последњи изданак једне преживеле и старе буржоаске културе, односно европске дегенерације.

У собу улази један доброћудни дебелко са цигаром у устима. Рукујемо се и промрмљамо своја имена. Он седа на кревет и чита неке стране новине. Разговор га није много интересовао, пошто се сигурно побојао за своју равнотежу. Јер, на Балкану се најлакше изгуби равнотежа. Само покаткада подизао је главу и погледао на нашу страну очима пуним чуђења и необичног изненађења. Ови рефлексивни покрети били су најјаснији доказ, да су се у његовој присутности изговарале мисли које Европејци нису викли да слушају од ма кога човека са Балкана. Непосредно за њим, уђоше још двојица масних људи. Један од њих са сребрним штапом на грудима као жезлом. Други са устима пуним накићених фраза. Ушли су, да не кажем провалили у Барбисову собу без пријаве, вичући још са врата: *Vonjour maître, mon port* . . . . Али како уђоше, још брже нашли су се — пред вратима. Барбис је био принужден, да их својим дугим рукама отпреми напоље. Тако и овом приликом: *непованим гостима место је било за вратима**).

Барбис говори темпераментно. Страсно пуши цигарету за цигаретом. Своје речи прати пластичним покретима своје fine

*) Прича се, да је један од тих дебељаковића био неки „песник“ Тодор Манојловић.

руке. Жали што тако хитно мора да остави Београд. Жали што се зато не може одазвати једном лепом позиви и што не може да посети уредништво ЗЕНИТА. Изражава задовољство што у нашој земљи постоји фаланга зенитиста али

— Мени је немогуће отрести се свих традиција као што ви то чините. Песма је крик а роман је велика композиција. Немогуће је написати роман у стилу нове поезије, пошто га нико неби читао, а ја желим да се моје књиге читају. Ја живем од тога рада. Признајем: песници су авангарда. И ја сам покушао донекле, да се отресем традиције у својој последњој књизи „*Les Enchainements*“. Колико сам успео видећете. Послаћу вам.

— Мило ми је да и ви сматрате поезију за крикове. То сам ја толико пута нагласио и написао. Али не делим са вама оно друго мишљење. Ја знам: вама је немогуће ослободити се прастаре културне традиције. Ми варвари, како нас ви зовете, ми ћемо вам помоћи у томе. Једна штампарска грешка страшнија је за Французе него кад падају бомбе на Париз. Готово, сви Европејци су једнаки у робовању књижевној, односно културној традицији. Зато се од Европе ми више ничему не надамо. Ја се чудим само, како то, да ви као човек и грађанин, успели сте да се огресете свих грађанских и националних предрасуда и стојите на крајњој левици. Међутим, извините, као песник и писац ви сте оковани традицијама, које стоје на путу прогреса нове културе. По моме мишљењу: једно и друго мора ићи заједно. Барбис је ћутао. Кимао је главом и са задовољством се чудио мојој дрскости, која је била убедљива. Потврдио је да је ово једно од најважнијих питања, које би се требало решавати.

— Сви сте ви Европејци једнаки према нама. Зато ја не правим никаквог изузетка. Ви сви сматрате нас варварима, који вашој европској култури нисмо дорасли. А ја сам уверен, да ћемо баш ми варвари: Срби и Руси у првом реду, да ћемо ми извршити револуцију у области поезије и уметности, у области културе за ново човечанство. Тај процес у превирању је. Зато имам доста доказа. И Запад ће доскора морати пасти под наш варварски утицај у много виднијем и јаснијем опсегу него досада. Ми ћемо немилосрдно разорити прастаре форме и унети варварске сировине, које Европејци немају јер су робови својих пресветих традиција. Моја антиевропска поема АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА доскора ће да полети. Напр. Мајаковски. И ако је он изразит песник руске револуције, он је у Француској остао незапажен и међу самим „друговима“, који су по својој култури ипак европска буржоазија. Друга провала варвара је неизбежна. Она ће бити у име нове културе новог човечанства.

— Тачно, тачно потврђивао је Барбис помало узбуђен. Јер, сваки велики човек узбуђен је пред истином која се брутално намеће, која се открива непосредно.

— Ја имам много оправданих разлога што оптужујем пред вама Европу и Европејце. Сав зенитистички покрет у том је знаку борбе. Ја оптужујем Европу за сва зла која се дешавају на Балкану, на коме се кољу песници као јагањци. Ви знате за случај Геа Милева у Бугарској. Балкан је најтужнији и најнесрећнији део тзв. европског континента. Тој судбини само је Европа крива. Ево данас: налазимо се у смртоносним клештима: између руске револуције с једне стране и изграђеног европског капитализма односно империјализма са друге стране. Нисмо дорасли ни једном ни другом полу. И одувек тако. Већ столећима. А Европа....

— Мој драги побратиме, говорио је Барбис саучествујући. Све је истина што сте говорили. И верујте ми, да ја носим собом најлепше успомене нашег познанства и разговора, који је био необично значајан и интересантан. Доиста, Европа вас увек употребљава за поткусуривање. И само зато. Могу да вам кажем још и ово: моје импресије са Балкана страшне су. Срећан сам међутим, да сам у Београду нашао тако одличног друга и сарадника на послу за људске идеале и за велико дело човечанства.

* * *

Била је недеља. Хотелским ходницима шетали су парасити културе и непријатељи човечанства. Истога дана увече отпутовао је Барбис. Још једанпут смо се срдечно руковали на београдској станици. Полицијски агенти били су љубоморни а омладина је певала интернационалу.

Љубомир МИЦИЋ — Београд.

Друштво Народа

Société des Nations

Парализа Европе

Наш болесник је неизлечив!

Реч је о неизлечивом болеснику. Што ми знамо о њему, то ћемо вам једноставно испричати, без кићених фраза и метафора. Зна се безусловно, да је болесник женскога рода. То је једино што се ипак могло сигурно утврдити (дакако по вештацима!), пошто се нигде није могло пронаћи никаквих мушких знакова. Над постељом виси црвена таблица са белим написом: ЕВРОПА. Бројка је нечитка.

Досада је медицинска наука, по искуству такође, утврдила да су женске болести врло тешке и кампликоване природе.

Дакле: требало је најпре прегледати материцу (куд ће суза нег на око)! Лекари су нашли, да је материца преморена огромним мноштвом рађања. Извели су врло опасну операцију. Млада Европа привидно је иза тога оздравила, пошто су јој материцу сасвим изрезали и однели некуд на тањиру. Као Салому главу Јована Крстигеља.

Њезини мужеви, који су је толико пута силовали, никако нису били задовољни. Они, трошећи своју мужјачку беланчевину и „семе“, хтедоше плодове. Хтедоше да им Европа рађа, рађа, до несвести рађа. Пошто Европа, са научно-медицинског гледишта није смела више рађати, настаде побуна саможивих људи. Они се из освете „бацише“ на политику. Место рађања хтели су владати. То је уједно била и освета академијама наука и уметности, пошто политика ни до данас није успела да буде наука. После тога саможиви мужјаци топовима су присиљавали Европу, да гута своју сопствену децу, не би ли се помоћу ватре ипак пронашао неки нови излаз из ове неплодне ситуације. Бавећи се искључиво одсада дуалистичком онанијом (полном и интелектуалном!) ненадано је букнула Француска Револуција. Дантона су пре гилотинирали него је могао побећи у Русији. Али зато Европа, која своју сопствену децу није могла сварити, побаци их и изрига на своје тиране.

*

После једног столећа избио је опет животињско-човечји покољ, кога су новинари и колпортери окрстили: Светски Рат.

И Европа, која је још онда имала у себи нешто и балканске крви, одлучи, да се освети својим дивљачким и непоштеним мужевима. Потајно је отпутовала подморницом „Клин“ — у Русију. Пред милионима гладних и понижених, оптужила је Европа своје мужеве због дивљачког насиља на човеку, на једној сиротој жени, која је њиховом кривицом постала курва и нероткиња.

— Докле сам рађала и пружала радости сви су ми лизали пете и клечали пред голим ногама. Кад сам остарела и постала не-

моћна, бацили су ме псима као оглодану кост — плакала је једна мала Европа са подрезаним шишкама и упалим очима.

— Браћо... човек... понижен... болесна сам. Верујем да ћете ослободити и осветити његову част. Човечанство!.. Ваша освета биће ми мелем и најлепше опело над мојим мртвим лешом... Човечанство ..

*

После кратког временa ригнула је Руска Револуција. Европи је од заноса и одушевљења наступила парализа.

Свопшта забуна.

Мужеви, као „спаситељи“ и политичари од заната, који увидевши велику грешку својих нечовечанских дела, предузеше све кораке, да оздраве своју жену и да омету последице њезине оправдане али „издајничке“ интервенције.

Хтедоше најпре помоћу „малих“ и других народа, да угуше Руску Револуцију. Но и „мали“ су се у Светском рату помало опаметили.

Пробуђен је човек.

Сан је био дубок.

Зора јасна.

Голи живот.

„Мали“ ганутљиво изразише своју „неутралност“, правдајући се „славенским осећајем“. Тобоже, они нису још дорасли мешати се у „велике“ ствари. (Додуше нека буде овде споменуто, како је једна млада држава на Балкану била незахвална својим прадедовима. Пошто је била с Европом заплетена у неку заједничку и трагичну пустоловину, никако није извршила свој историјски позив према Русији, и ако је имала зато много спреме а још више дужности)!

Надаље, чињени су и други покушаји. Разни „спаситељи“ гутали су златне француске франке као да су били ученици индијских факира. Европа је била још теже болесна. Тешко болесна. Црвена таблица се још јаче потресала. Бројка је била нечитка.

*

Треба најзад позвати и оне „непризнате“ из Русије на светску конференцију у Ђенову — говорио је први лекар.

— Да! Али треба да нам плате зато што их зовемо. Треба, да нам препусте, да ми лечимо Русију — говорио је други.

— Ми нисмо равноправни — говорио је трећи.

„Непризнати“ ипак дођоше.

— Болесник је неизлечив — рекоше. Предајте нам болесника. Изменићемо цели организам. Само тако може оздравити.

— Не! Нипошто! Ми морамо излечити нашег и вашег болесника. За умирење наше личне савести и ради оправдања пред неизбеживим судом историје — говорио је председник једне републике.

*

„Непризнати“ су отишли неизвевши сензационалну операцију и не продавши својих богатих лабораторија.

*

После још теже компликације, опет је сазвана друга јалова конференција у Хааг. Старе заблуде.

*

Политичари, који живу у дубокој заблуди да су лекари и да су „воља“ народа, одлучили су најзад да убију Европу. Били су затечени у припреми и предани човечанском трибуналу.

Европа је међутим, помоћу радио-телефона била одмах обавештена о основи својих храбрих мужева. Одлучила је да почини самоубиство, што јој је најзад и допуштено уз услов да прогута Сибир, Кавказ, Москву, Балкан, Мароко, Сирију и т.д. Међутим Европа у хистеричком наступу прогутала је само црвену таблицу.

Настаде живо колање крви, која је свом снагом ударила у мозак. Очи су јој искочиле од напетости. Службујући лекар прискочио је на запомагање у помоћ и извадио црвену таблицу из грла. Црвена таблица је пребила лекарево колено. Болесник је пас у дубоку несвест. Вештачки, са меховима, пумпају јој ваздух и хране Европу са људском крви.

Европа данас живи још као живи леш: без материце, без срца, без очију.

Како да живе без човека и без људи! Душе није никада имала. Човека није никада родила а камо ли да роди човечанство.

— Наш болесник је неизлечив!

— Европа лежи у агонији.

— Европа има парализу.

1922.

Љубомир МИЦИЋ — Београд.

О ШТАМПИ — О СПОРТУ — О КЊИЖЕВНОСТИ

Штампа т. ј. дневне новине имају данас пресудан утицај на публику. А што некултурнија публика, то некултурнија штампа и обрнуто. У раније доба, када штампа није била чиста спекулација као данас, она је била васпитно средство и публика је морала да се према њој управља. Међутим данас, штампа се само управља према публици, према њеним најружнијим и најскривеним инстинктима. Штампа је данас пијаца, на којој се све продаје, све што зажели пролазник — за готове паре. Има ли већег зла од тога? А није само то. Штампа представља

мафију извесних група капитала — било политичког, било банкарског. Својства капитала и трговине позната су. Трговина сама по себи условљава неморал, ту сјајну компоненту савременог друштва.

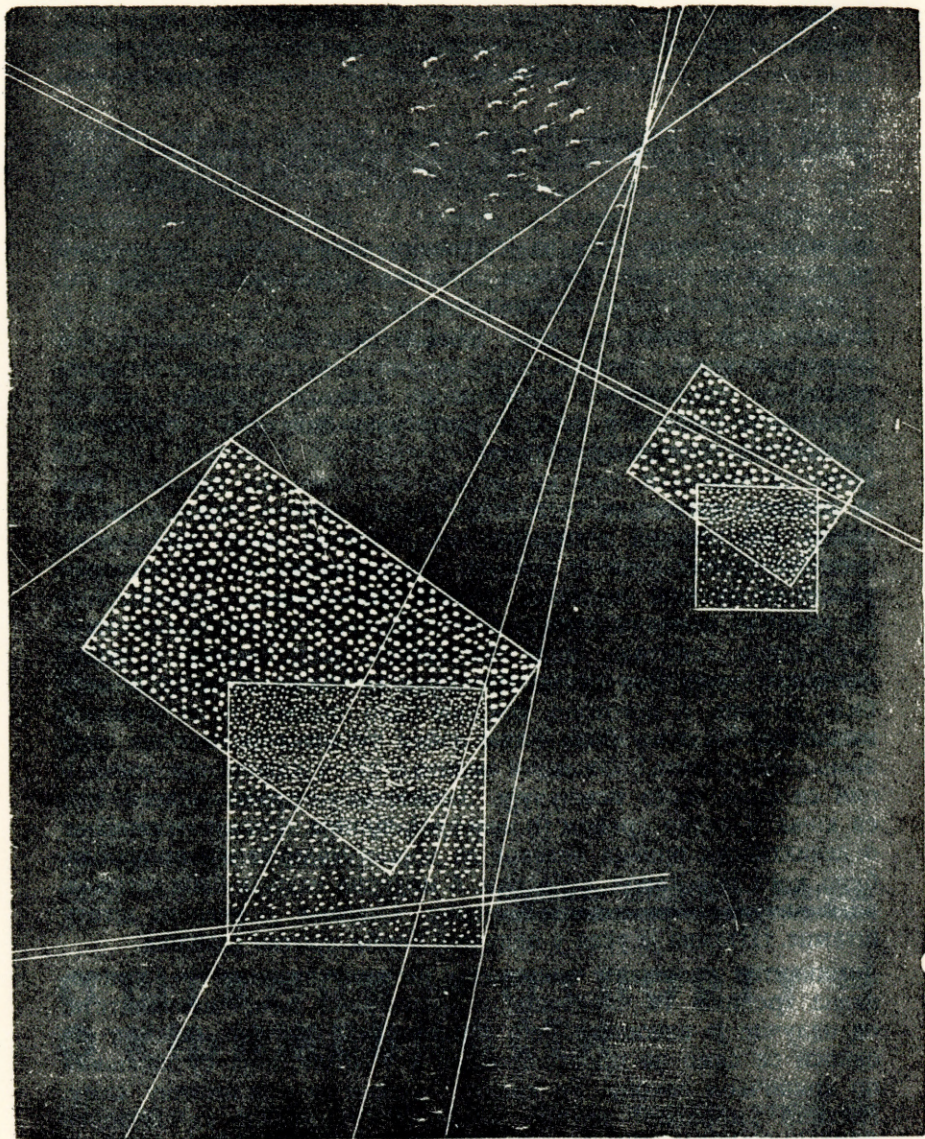
Откад постоји штампа, она није била слободна. Њезина слобода је бесрамна фраза и обмана. Два појма: *штампа* и *слобода* искључују се као противни полови глобуса. И зато су гротескне речи „слобода“, „независност“, „мисао“ — кадгод их употребљава штампа. Јер нигде нису на јефтинијој цени и нигде се толико не прљају те мучне тековине људских прегарања и борби, као у дневном саобраћају дневних новина.

Новинарство живе од свог памфлетског менталитета, којим распирује мржњу међу људима, мржњу међу народима. Штампа распирује националне антагонизме, штампа изазива ратове. Штампа је јазбина у којој се крију увек безимене и бесавесне карикатуре полуписмених људи.

Мора се признати, није ни штампа без извесних заслуга. Али те заслуге према злу кога је донела са својом појавом, исчежавају. Јер штампа је највећи извор зла на свету. Савремени свемоћни капитал не би никада могао постићи тако разоран утицај да му није служавка, његова посестрима штампа, која је увек у његовим канџама. И обрнуто: штампа без свог послодавца капитала, била би онаија импотентних и полуписмених људи. Ван сумње је, људи су били бољи док није било штампе. А поготово, док није било оваквог ругла од јавног мишљења. Људи су били бољи и ако су мање знали, јер: није знање за свакога! Знање и сазнање два су супротна појма и они се врло често искључују. Знање, да је принц велски пао са коња и остао срећом (!) неповређен, није исто што и сазнање о незнатности принца велског за живот људи, за живот народа, било кога под капом небеском. А модерна наджак-баба штампа, води рачуна само о таквом знању. Сазнање је увек на штету штампе. Штампа је увек у одлучној борби против сазнања.

Доминантан положај у савременој штампи заузима — криминална хроника. Та чињеница, за посматрање њеног менталитета, од одлучне је важности. Јер, криминална хроника штампе не односи се само на просте провале и убиства, која су кажњива по кривичном закону. Те хронике односе се и на штампу саму. Њезино „морално“ дејство толико је криминално са гледишта вишег људског морала, да нема те казне која би била довољна да га запречи и нема тога закона који би био у стању да уништи највеће зло човечанства. А највеће зло човечанства је — штампа!

Лако је проверити наша мишљења. Наша мишљења су плод сазнавања и ништа друго. Наша сазнавања нису књишке или дневне природе. Наша сазнавања потекла су са извора живота. Нашега живота. Људскога живота.

MOHOLY-NAGY

Ми смо песници, књижевници, мислиоци, уметници — које ниједна власт не воле. Ни световна ни духовна. А само наша сазнања остају човечанству у аманет, као једина тековина његовог духа, као тековина која сачињава баш оно, што се зове култура и цивилизација човечанства. Штампа, која нема никаквог удела у том незахвалном раду, она тргује тим мученичким знојем. Штампа и не може да има удела у томе немарском раду, пошто се он не може измерити ниједном монетом овога света, пошто наше акције не котирају на ниједној берзи. Душа и дух, слобода мисли и чистота људи коју представљамо ми голаћи — то је савремена ругоба, од које се плаше људи нашега доба и нашега друштва. Јер, буржоазија је и зато нашла свој израз: сиротиња и богу је тешка!

За штампу је важнија данас ваздухом надувена фудбалска лопта од највеће и најактуелније идеје — идеје човечанства. За штампу је важнија данас какав фудбалиста или јахаћа кобила од највећих песника, од највећих мислилаца, ако су којом несрећом пали на који део кугле земаљске. За штампу је важнија само једна фудбалска утакмица од свих штампаних књига у целој једној години. За штампу су важнија имена спортиста, (која се њезином заслугом уче наизуст!) од имена свих песника и свих уметника наше поратне генерације. За штампу је важније, да ли је неки спортиста посрнуо на игралишту од књижевности целог народа, који бесциљно лута данас у политичком блату од јутра до мрака. Поред спорта, за штампу су важније све брбљарије и сва клеветања било кога политичког идиота — од свих песничких стихова, (од којих ће многи имати права на тзв. вечност!) Све је за штампу важније — све — од свих уметничких дела, која ипак остају као једини споменици појединих народа и целога човечанства — кроз столећа!

А књижевност? Какав може да буде однос између књижевности и такве штампе? Однос књижевности и штампе, односно књижевника и новинара, још није пречишћен код нас. Тај однос још није добио своје правилно одстојање, оно одстојање, које је бар у нешто културнијим земљама већ доста давно повучено. Та граница је јасна и она треба да се изречно повуче: *књижевник је само онај који је стваралац*. Дакле: књижевник је стваралац а новинар је ђата у штампарским предузећима. Међутим, новинари то тешко признају. Или због незнања, или због недовољног васпитања, или не могу да признају због тога, што нису свесни свога позива или своје пролазне и свакодневне функције. Они према књижевницима заузимају готово увек „супериоран“ став. Већ и због тога, што су они готово сви одреда неки „књижевници“ и „песници“ само, неће да се баве искључиво тим „словима“ — пошто се не исплаћују. А они све то могу, разуме се, много боље него сви живући песници заједно. Не маре они много што уче од тих песника и мислити

и писати. Јер пљачка ове врсте, нарочито је допуштена и нарочито гајена у нашој средини. И доиста, ко може да им одузме ту самообману и ту самосвест, кад им дневна штампа као својим сарадницима и плаћеницима даје публицитет, кога они иначе никада не би могли доживети. Не само публицитет него и раширеност тога публицитета у десетке хиљада, што наши песници нису никада доживели, ако су којом несрећом само песници и ништа више. А што значи бити само песник у једној земљи, где су новинари и штампа постали алфа и омега јавнога мишлења и целог тзв. културног живота — то смо довољно искусили. Није потребно да се то речима све објасни. И боље је да се не помене. Можда ипак само са неколико речи, да на овоме месту не остане празнина: бити песник у нашем друштву значи служити за подсмех или најмање, значи бити — сумњив, ако тај песник није државни чиновник или новинар. А то је првокласна и највећа заслуга наше штампе која је својим памфлетским испадима и својом патолошком игноранцијом књижевности уопште, довела до тог срамног стања. И све дотле биће тако, док та штампа не допусти бар исти публицитет нашој књижевности, колико је то допустила спорту и криминалним хроникама у првом реду. Али тражи се, са истом таквом пажњом. Јер од ње не тражимо никакве „критике“ исто тако, као ни судске ни спортске судије. Ако штампа не суди у питањима спорта и криминала, она исто тако није звана да буде судија књижевности. Зато су други звани, а не новинари, који никако нису могли да се афирмишу као песници или књижевници. А треба знати ово: немогући сликари постају — карикатуристе а немогући књижевници постају — новинари.

Љубомир МИЦИЋ — Београд.

ИСПОД КРИТИКЕ

нешто о књигама и часописима које наше уредништво није примило.

Мисао, часопис за самостално-демократску књижевност, често нам приређује задовољства нарочите врсте. Само штета, што још увек тај новинарски часопис има корице од хартије, место од — дебеле коже. Јер „Мисао“ нам дугује неколико одговора и објашњења, која су уско везана за њену част и част њезиних сарадника. Међутим, такве трице нису на дневном реду у ниједној области нашег савременог живота, па зашто да буде изнимка један новинарски часопис за књижевност, који је у последњем броју најјасније потврдио све оно, што смо већ прошле године рекли о њему у свом напису „Зенишизам и књижевни пикавци“. Ми смо већ неколико пута *in flagranti* ухватили

једног пикавца, како без скрупула и без савести препричава идеологију ЗЕНИТА и зенитизма, баш у овоме часопису, који се истиче својим кочијашким речником, кадгод је у њему поменута реч *зенишизам*, о чијој садржини ови „мислени“ људи нису способни ни да мисле, а камо ли што друго. Тај исти (назовите га како хоћете, он ће и даље наставити свој посао, пошто се он у овој држави једино награђује), написао је чланак „О овом нашем времену“, а уредништво „Мисли“ истакло га да парадира на уводном месту — нека се зна, чија је кућа масна од непријатељске масти. Тај чланак, нападно грађен на основима зенитистичке идеологије, има несумњиву вредност документа о ј-дном посувраћеном моралу, о једној невиђеној проституцији савести, о једној јасној књижевној корупцији. Ма где да је објављен тај напис, било би сасвим друго. Али, чланак је објављен у часопису наших бедних мрзитеља и недораслих противника и непријатеља, којима је зенитизам све дотле трн у оку, док не осете потребу да сишу његову здраву крв. Нажалост та зенитистичка крв очајно је помешана са прљавом водом, која дури из њихових водених лобања. Нека! Можда ће и та прљава вода добро доћи некоме за залевање неизмерног блата, које нас немилосрдно дави. У то име: пријатно вам зенитизам — антизенитисти!

Vijenac. најбољи хрватски часопис за забаву и поуку. После неуспеха са фабрикацијом врећица за брашно и остале килограмске „културе“, уредник овог часописа Др. Х. У. бадио се на трговину са књижевности и уметности. У томе је свесрдно потпомогнут од извесних младих људи, чије су амбиције исто тако трговачке природе. Чист приход намењен је за бутоне госпођи Клари а чиста слава — зенитистичким епигонима! Ви не верујете? Како да не верујете, када је тај часопис просто претрпан епигонством њима мрског зенитизма и ЗЕНИТА, о коме они упркос тога пишу ово: „**Зенит**. По угледу на све остале, иначе њима толико зазорне „грађанске“ листове, и зенитисти су одлучили да прославе јубилеј, макар и само петогодишњицу. У јубиларном броју нанизали су уз незнатна имена: Мицић, Пољански, Ратковић, Димитријевић и т. д. и звучна европска имена *Barbarusse* (ко је ово по богу културтрегери?) Валден и др., који су овом каприциозном, јаловом и вербалистичком „покрету“ послужили само за рекламу. Лист је иначе пун све самих „пророчких“ и „спасоносних“ — ријечи.“ Е. ала! алал вам било господа! Ово је надрљано у истој свесци (бр. 4-5/1926.) у којој се налазе стихови једног одбијеног и несуђеног сарадника ЗЕНИТА, у свесци, у којој се налази „Бурлеска о човеку са Балкана“ чији је главни јунак „господин Ве“ (Пољански?) и која је безобразан плагијат зенитистичког стила, зенитистичког духа и начина писања. Потстакнути оним горњим идиотизмом, потрудили смо се да пронађемо и остале свеске

овог друштвеног часописа и просто смо се запрепастили од изненађења. Г. Марјановић, који је одавно продао американски патент теозофију, отишао је опет у Америку да би могао писати посланице. И гле чуда, његови написи о уметности јасан су доказ, да је поједине ставке ЗЕНИТА просто научио наизуст. Надаље, нађосмо „аутобиографије“ све самих богоданих писаца и каријериста по професији — који, сем плагијаторског стила и духа заузимају ставове зенитистичких бораца и „незнатних имена“, на чијим крилима они тако бесрамно путују и пљују на њих, у знак благодарности за плодове од којих живи цела њихова генерација. У истоме часопису, сем многих безимених наших следбеника и несуђених сарадника ЗЕНИТА налазимо најжалост и Томашићеве плодове зенитизма, коме, у наше знање, још није поцрвенео образ због непоштене работе оних, којима је он тако често покровитељ.

Пјесме. Аутор Ljubo Wiesner. Издање Народне Књижнице, Загреб. Ако се до данас није знало што је поезија, ми држимо да смо многе заслуге стекли у тешком раду разбистравања тога општер и профанисаног појма. Како да и не буде профанисан појам песника и поезије кад име песника носи и овакав један бедни стихотворац какав је Ljubo Wiesner, ванбрачни син А. Г. Матоша, који је опет као стихотворац био ванбрачни син незнамо кога ванбрачнога сина са европског континента. „Пјесме“ овог духовног „богца Марије Бистричке“, њихова садржина и њихова версификација исто тако су забавне и поетичне, као и магарац кад удара у кантар. Надајмо се, да ће ове „пјесме“ (од којих се добивају црви у цревима), најзад наћи места у једној репрезентативној антологији шаљивог листа „Коприва“, ако се његови издавачи доиста одлуче за — антологију песничког свраба.

Поезија. Аутор Божидар Ковачевић. Издање С. Б. Цвијановића. Тако и треба. Аутор је сам себи отпевао опело, пошто је својим почетничким стиховима обогатио смрадни музеј незенитистичке савремене поезије. Није му за замерити: млад је, луд је, па не умије. И ако му је поезија девете пећи гурало, [јер он то својим цигањским стиховима најбоље доказује] његова популарност и признање које је стекао у једној новинарској средини, најјача су страна његовог талента. После неуспеха, да његови стихови буду штампани у ЗЕНИТУ, [Уредништво ЗЕНИТА сматрало је за своју дужност, онемогућити публицитет једном песничком сваштару!] Божидар Ковачевић је телеграфски брзо сочинио своју лукративну песничку каријеру благодарећи једном угледном издавачу, који је својим ауторитетом данас једини наследник Јована Скерлића. Па кад се још узме у обзир и фамозно фабриковање „нових“ песника, у оно време када су фронтови били још неодређени, када се многоштошта радило само на утук ЗЕНИТУ и зенитизму и када је сваки зенитистички епигон сматран за богоданог „модерног“ песника само зато што није

зенитиста, онда је вредност Ковачевићеве поезије још очигледнија и сама собом најбоље оцењена — са свима оним песницима, са којима је он у недопуштеном и крвном сродству. Ваљда из родбинске љубави, очеви његове поезије су многобројни, да не кажемо: сваки је помало отац Ковачевићеве поезије. То је чак и „Мисао“ јасно показала. А зна се: где је пуно баба ту су килава деца!

Tri poema. Аутор Станко Томашић. Издање „Рефлектор“. Ни површном читаоцу није тешко утврдити, да су ове поеме плод зенитистичке школе и зенитистичког покрета, чије постојање тако радо одриче Станко Томашић, за кога знамо како дише и колико пута у секунди. Али упркос тога „уважени пјесник и новелиста“ постао је заштитник свих антизенитистичких књижевних бандита у Загребу, који су се у последње време поклекли у борби — и за њихову слободу стварања, и за њихову „нову“ и „оригиналну“ поезију и све друго. Доиста, одувек је било тако: у борби кукавице никада не суделују. Они кибицују и врло често подмукло симпатишу. У борби су следбеници последњи али при убирању плодова — епигони су први међу првима! У даном моменту, разуме се, све је њихово дело, све је њихова заслуга, јер они опрезно газе стопу у стопу за онима који су у првим редовима борбе и којима из чистих симпатија често пожелеле — да сломе врат. Они путују као сени. Па кад првоборци, који су увек усамљени (у нашем случају зенитисти!) буду привидно оборени или им насилно и вештачки буде одузета сва њихова вредност — ето их гомиле епигона са свих страна, који облаче одела својих „палих“ другова, заузимајући њихова места и њихове гестове. Ето их увек са белим заставама — „победници“ над победницима! Увек у таквим случајевима слава им не гине а признања пљуште као из облака.

Ово је најважније што има да се каже поводом поезије Станка Томашића и његове нелојалне улоге, коју је он одиграо последњих година, у јеку најодврагнијег угушивања ЗЕНИТА и зенитизма. Његова „оригинална“ проза (види Пољански и др.) кроз коју не тече ни кап органичке крви — његова „нова“ поезија (види Мицић и др.) која се дави у поплави симбола и речи, не могу се да сакрију пред будном савести још увек живих зенитиста, пошто они будно прате сва криумчарења у нашој савременој књижевности. Поред свега, значајно је и то, да Томашић није сматрао за опортуно, да пошље своју нову књигу онеме ЗЕНИТУ, коме он има да захвали готово цело своје уметничко васпитање. А таквих је много већ данас. За ту очигледно нечисту савест ми доиста нисмо криви, али потребно је пречистити текуће рачуне: **ко није човек тај није ни песник!** То је од увек за нас најважније и најтеже мерило.

La Civilisation Yougoslav. Аутор Ste. Louis de Voinovitch, Paris. Када ће већ господин конте да увиди, да је „југословенска ци-

визација“ један ординаран блеф, који је толико произвољан и вербалан, да просто граничи се незнањем самог основног појма: *цивилизација*. Чини нам се, ми смо већ прошлих година обратили пажњу госпару Војновићу на ову његову заблуду, али госпар и конте баш никако не да да се крсти. Међутим, јасно је сваком културнијем човеку, да не постоји „*југословенска цивилизација*“, нити је икада постојала. Ова књига то још јасније показује, јер је писана са претензијом да сврати пажњу „европске јавности“, која се сасвим оглушила на то вабљење. И сасвим разумљиво. Јер најзад, ни „европска јавност“ не обраћа пажњу на свако звоно, па макар оно звонило и — француски.

Макроскоп

Метафизика ничега. Драгоцен је ова књига због духа, који провејава кроз њу. Непознати писац умео је да уочи важност и гротескност прекомерне употребе речи НИШТА, од свакога: било политичара, било песника, било филозофа, било — новинара. И никоме није пало на памет, да се позабави мало том „безначајном“ речи и појмом: НИШТА. Тек овај непознати писац приближио се томе НИЧЕМУ и ушао у његову метафизику. Зар то није значајно: *метафизика ничега!*?

Та књига, која је „*мала антологија о најмањем*“, најављује тек једног новог писца, песника и мислиоца, од кога треса да очекујемо још многа изненађења духа, талента и афирмације.

Четврти симфонијски концерт. Народно Позориште 7. априла 1926.

Нас је интересовао само Кршћимир Бенић. Његове две композиције *музика ђејсажа*, а не музички пејсажи, што је сасвим нешто треће. Међутим, за музику је то од споредне важности. Бенић као композитор је сива снага. Он сесно гаји своју сировину. То мора да се похвали јер је то најбоља гаранција његовог талента. Његов „*Плес човека*“ је елементарна музика. То значи да није школска и вештачка фабрикација. Од другостепености важности је инструментална страна музичког дела, пошто је она уметничком изразу увек на сметњу. Динамичност ритма у „*Плесу човека*“ је драгоцен докуменат Бенићевог у егничког, односно музичког схватања. Али оркестар са својим диригентом, показао се као највећи непријатељ Бенићевог музике. (Са једном пробом не измоче се симфонијски концерти ни на Чубури). Друга композиција „*Плес у брдима*“, више је конвенционална и мелодична. Она ће се неуметничкој публици више свидети а још више неуметничким музичарима. Карактеристично је, да музички „критичар“ обавештене „Политике“ није ни забележио извођење Бенићевих композиција у београдској филхармонији. А то значи нешто Језуитизам је у наше доба постао највећа врлина. И *доктор* музикологије у „С.К.Г.“ по свој прилици преспавао је тај поменути концерт, да му буде лакше при докторској души.

Први концерт југословенске хорске музике. Н. Позориште 11. апр. 1926.

И опет, признајмо лојално, нас је интересовао само Јосип Штолцер-Славенски. За њега се каже на по. у каталогу, да је „његов Гудачки Квартет имао успеха на музичким свечаностима у Днауешингену“. Међутим, Штолцер-Славенски са својим Квартетом, *добрио је прву награду*. Али, треба неко да буде *зенићиста* или да изрази само симпатије, изгубиће сав „добар глас“ а сву његову вредност прогутаће помрчина. Његове старе композиције које су певане на томе концерту из времена, док је Штолцер-Славенски ходао још у кратким панталонама музике, оне су биле „најбољерније“ према сватању наших музиканата. Изгледа по свему, да Штолцер-Славенски служи само као етикета „модерне“ музике. Стварно, о његовој уметничкој и музичкој снази најмање се води рачуна.

Неизбеживи *доктор* музикологије пронашао је за његову композицију *Молишву добрим очима*, да „осим *неприродних* тешкоћа, нема ничега у себи што би нам могло да *измами уметничко признање*“. Е наздравље!

ДРОГЕРИЈА

МЕРКУР

ПРЕПОРУЧУЈЕ

најјефтиније
у Београду

лекарије
хигијенске
артикле
фотографски
материјал
француску
косметику

Теразије број 29

TEATRO

RIVISTA D' ARTE

MILANO — MILANO — MILANO

DER STURM BERLIN

direktion: herwarth walden

ZENIT revue internationale

calendrier de l'art nouveau et de la vie contemporaine

directeur **Lioubomir Mitzitch**
fondateur

Belgrade obilitchev venatz 36

La revue paraît chaque mois.

Dans le monde entier seulement notre revue publie les manuscrits inédits et originaux en toutes les langues du globe. Abonnement d'un an pour tous les pays étrangers: 40 francs.

Prix du numero 5 francs.

Directeur reçoit tous les jours de 2—3 après midi

n'oubliez pas la poésie
antieuropéenne interdite
de Lioubomir Mitzitch

AVION SANS APPAREIL

ZENIT-GALERIE DE L'ART NOUVEAU

peut-être visitée sous demande et avis par écrit préalable

Représentant en France

BRANKO VE POLIANSKY

по претходној писменој пријави и молби, може се видети

ZENIT-GALERIJA NOVE UMETNOSTI

АЕРОПЛАН БЕЗ МОТОРА

не заборавите забрањену
антиевропску поему
Љубомира Мицића

ZENIT међународни часопис

уредник и оснивач **Љубомир Мицић**

Београд обилићев венац бр. 36

Часопис излази месечно.

Једини часопис у свету који штампа само необјављене рукописе у свим оригиналним језицима на глобусу.

Годишња претплата 100 динара.

Свеска у продаји 10 динара.

Уредник прима дневно од 2—3 по подне